

Boekaankondigingen

R. Berten (red.), *Limburgse Plantenatlas 1, deel 2, 3 & 4, Verspreidingskaarten*, Hasselt, 1993, 100 pag., Uitg. LIKONA, België, totaal ca. 1450 pag, ca. f 115, te bestellen bij Publikatiebureau van het N.H.G., Groenstraat 106, 6074 EL Melick. — Een verspreidingsatlas van de Belgische provincie Limburg, met gegevens van 1970–1992 per vierkante kilometer.

H.M. Beije, P. Moen & A.L.J. Wijnhoven, *Een nieuwe kijk op hei, Verslag van de heideworkshop gehouden op 25 mei 1993 te Wageningen*, Wageningen, 1994, 64 pag., te bestellen door overmaking van f 20 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 073'.

R.J. Bink, D. Bal, V.M. van den Berk & L.J. Draaijer, *Toestand van de natuur 2*, Wageningen, 1994, 246 pag., f 20, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, te bestellen bij IKC-NBLF, Postbus 30, 6700 AA Wageningen, o.v.v. 'IKC-rapport nr. 4'. — Het is teleurstellend dat over hogere planten uitsluitend een statistische bewerking van de Standaardlijst 1990 (zie C.L. Plate et al., *Gorteria* 18, 1992, 21–29) is gebruikt, waardoor slechts wordt geconstateerd: "er verdwijnen waarschijnlijk evenveel soorten als er nieuw ontdekt worden en er zijn ongeveer evenveel toenemende als afnemende soorten."

*H. de Boer, A. Kooij & A. Dijkstra, *Flora- en vegetatiekartering tussen Gasselte, Anloo en Rolde in 1992, Enkele resultaten*, Provincie Drenthe, Dienst Ruimte en Groen, Postbus 122, 9400 AC Assen, 1994, 79 pag. + bijlagen.

*R.F. den Breejen & A.J. Quené-Boterenbrood, *Botanische inventarisatie Zouweboezem en enkele nabijgelegen percelen*, Rotterdam, 1992, 21 pag. + bijlagen, Zuidhollands Landschap ZHL-920385, Schiedamsesingel 181, 3012 BB Rotterdam.

*P. Bremer, *Flora, vegetatie en bosverjonging in het Kuinderbos, Verslag van een in 1990 en 1991 in opdracht van Staatsbosbeheer regio Flevoland verricht onderzoek*, Driebergen, 1994, 114 pag. + bijlagen, Staatsbosbeheer Rapport nummer 1993-5 Nadere informatie: P. Bremer, tel. 038-251752. — Een zeer gedetailleerd overzicht over het voorkomen van bijzondere plantesoorten in het Kuinderbos.

A. A. Brombacher, W. Hoogendoorn & B. H. Lanjouw, *De natuur uitgelicht, Milieu-inventarisatie van de overgangszone van de Utrechtse Heuvelrug naar de Gelderse Vallei*, Utrecht, 1993, 77 pag. + bijlagen en kaarten, Provincie Utrecht, Dienst Ruimte en Groen, te bestellen via tel. 030-582228 à f 12,75 + verzendkosten.

C.B.S., *Botanisch Basisregister 1993*, Voorburg/Heerlen, 1993, 82 pag., f 24 (Boek), f 100 (Diskette), te bestellen via tel. 070-3374189. — Het CBS biedt nu het digitale Botanisch Basisregister tezamen met het applicatieprogramma CBSVIEW aan. Ten opzichte van de versie uit 1990 is het Basisregister met 34 taxa uitgebreid. De hoeveelheid informatie per soort is eveneens uitgebreid, vooral met betrekking tot het areaal en het oorspronkelijke verspreidingsgebied. Opvallend is dat de zogenaamde Ellenbergwaarden niet meer zijn opgenomen. De gegevens zijn afkomstig uit een groot aantal verschillende publicaties. Regelmatig zijn gegevens over één variabele afkomstig uit verschillende bronnen. Daardoor is niet altijd met zekerheid te zeggen dat de invalshoek van de verschillende bronnen dezelfde is.

De applicatie CBSVIEW maakt het mogelijk voor selecties van soorten de waarden van één of meer variabelen op te vragen en in enkele gangbare formaten weer te geven. De belangrijkste tekortkoming van CBSVIEWQ is dat het niet mogelijk is een automatische soortselectie uit te voeren op basis van de waarde van een bepaalde parameter. CBSVIEW beziet het Botanisch Basisregister vanuit de soort, in plaats van vanuit de eigenschappen van de soorten. Behoudens enkele voorgeprogrammeerde selecties moeten alle soortselecties worden gemaakt door de afzonderlijke soorten te markeren. Snel bladeren via een 'pick-up'-lijst is daarbij niet mogelijk. De gebruiksvriendelijkheid van CBSVIEW wordt daardoor nogal beperkt. Een bijkomende beperking is dat in het geval van grotere selecties het programma vastloopt door geheugengebrek.

Het Botanisch Basisregister is een rijke en zeer omvangrijke bron voor eenieder die plantgegevens digitaal bewerkt. Daartoe ligt een koppeling tussen het Botanisch Basisregister en de gebruikte database-omgeving voor de hand. Het daadwerkelijk uitvoeren van zo'n koppeling vergt echter nog veel arbeid, omdat de decodeertabellen uit de toelichting moeten worden afgeleid, en omdat het Register niet is genormaliseerd. Het is te hopen dat die tekortkomingen in een volgende versie zijn opgeheven. — Kees Groen, FLORON / CML.

Michael Chinery, *Flora & Fauna van Europa*, Baarn, 1994, 384 pag., ISBN 90-5210-175-2 geb., f 99,50. Vertaling door P. Heukels. (Oorspronkelijke uitgave: 1992, *Natural History of Britain and Europe*.) — Dit is één uit een rij van recente overzichtboeken van de Europese soortenrijkdom gebaseerd op de formule van grote aantallen kleurentekeningen en korte beschrijvingen. Geschat wordt dat in Nederland alleen al zo'n 40.000 verschillende soorten organismen voorkomen (en misschien nog enkele tienduizenden schimmelsoorten meer); heel Europa zal dus een veelvoud daarvan kennen (de circa 1450 Nederlandse vaatplanten vormen ongeveer 13% van de totale Europese flora). Als men dat weet is het probleem van een dergelijk boek meteen duidelijk: er kan alleen een zeer beperkte selectie gepresenteerd worden. Bovendien valt een dergelijke selectie altijd uit ten gunste van zoogdieren en vogels (die volgens de inleiding geheel behandeld worden, maar waarom ontbreekt bijvoorbeeld de Zwarte ooievaar?), en in mindere mate ten gunste van de bloemplanten. Hierop is terecht kritiek te leveren, maar het weerspiegelt wel de onevenwichtigheid van onze kennis over organis-

men. De selectie van gepresenteerde soorten binnen de bloemplanten en andere hoofdgroepen zal ook niet iedereen aanspreken. In de inleiding wordt gesteld dat de meer algemene of opvallende vertegenwoordigers behandeld worden, maar waarom ontbreken bijvoorbeeld bij de varens de Vrouwjes- en Moerasvaren en worden wel drie Linde-taxa (waarvan 1 hybride) behandeld? Mijn indruk is dat het boek toch een redelijk representatief beeld geeft van de Europese biodiversiteit. Her en der in het boek zijn intermezzi geplaatst waarin enkele van de belangrijkste Europese biotopen worden beschreven. De indeling is taxonomisch en niet naar kleur of habitat (hoewel de bloemplanten in twee delen zijn gehakt: kruid- en houtachtige gewassen), met aardige inleidingen over de morfologie en biologie van de families en hogere taxa. De beschrijvingen van de soorten zijn beknopt, en geven informatie over morfologie, voorkomen en habitat. De tekeningen zijn van goede kwaliteit. Ik vond wel enkele fouten en onvolkomenheden, zoals bijvoorbeeld op p. 67 waar de Speerdistel 2× en de ook beschreven Aarddistel niet is afgebeeld; op p. 16/17 wordt Winterpostelein beschreven en afgebeeld, maar onder de naam Bronkruid. Het is natuurlijk geen determinatiewerk en het formaat van het boek maakt het niet geschikt om op tochten meegenomen te worden. Het is wel een prettig kijk- en bladerboek. De subtitel stelt terecht dat het een naslagwerk is; de connotatie 'gezaghebbend' is ongepaste veroottechniek. — Marco Roos, Rijksherbarium / Hortus Botanicus.

L.J. Dijkstra, *Zeven Sallandse Landgoedbossen, Een botanische beschrijving*, Kampen, 1993, 85 pag. + afbeeldingen (bijlagen), te bestellen door overmaking van f 24,95 op giro 3835929 ten name van IJsselakademie o.v.v. 'publikatie nr. 79'. — Door de weinig intensieve wijze van beheer konden landgoederen zich ontwikkelen tot botanisch interessante gebieden. Naast botanische beschrijvingen van de gebieden wordt ook de geologie, geomorfologie, bodemkunde, prehistorie en de historie van Salland nader belicht.

*C. de Feijter (red.), *Hoogveen, stuifzand, bos, Een beheer van uitersten*, Pesse, 1994, 24 pag., SBB regio Drenthe-Zuid, Postbus 1, 7933 ZG Pesse. — Staatsbosbeheer legt uit waarom de soms wel zeer drastisch lijkende beheersmaatregelen in de Drenthse hoogveenresten, bossen en zandverstuivingen de natuur ter plekke ten goede zullen komen.

G.G. Graham & A.L. Primavesi, *Roses of Great Britain and Ireland*, Londen, 1993, 208 pag. met lijntekeningen en verspreidingskaarten, ISBN 0-901158-22-4, £ 11,50, B.S.B.I. Handbook No. 7. — Een sleutel tot, en beschrijvingen van alle in Engeland voorkomende soorten wilde rozen en hun hybriden. Alle soorten en een enkele hybride zijn afgebeeld.

**Handleiding toepassing foragegegevens*, Utrecht, 1993, 191 pag., Provincie Utrecht, Dienst Ruimte en Groen, Bureau Milieu-inventarisatie, Rapport nr. 21, te bestellen via tel. 030-582228. — Een instructieve handleiding voor het gebruik van Provinciale Ecologische Soortengroepen (PES92) met de verspreidingskaartjes van de provincie Utrecht.

Sarah Hart, *Plantenvinder voor de Lage Landen, Meer dan 30.000 planten, waar te koop*, Uitg. Terra, Zutphen, 1994, 384 pag., ISBN 90-6255-5845, f 17,50. — Onmisbaar voor degenen die op zoek zijn naar die ene bijzondere en nooit in het assortiment van tuincentra gesignaleerde plant voor zijn tuin. Ook veel inheemse soorten blijken te koop te zijn! Soms moet men uitkijken met synoniemen: voor *Eriophorum vaginatum* wordt men verwezen naar *Scirpus fauriei* var. *vaginatus*, hetgeen waarschijnlijk niet hetzelfde is.

V. Heywood, *Thieme's Bloeiende planten van de wereld*, Tirion, Baarn, 1994, 335 pag. met ruim 3000 afbeeldingen, f 79,50, ISBN 90-5210-165-5. — Een letterlijke herdruk van de editie van 1979.

W.F. van der Hoek & P.F.M. Verdonchot, *Functionele karakterisering van aquatische ecototypen*, Wageningen, 1994, 81 pag., te bestellen door overmaking van f 35 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 072'.

M.A.P. Horsthuis & J.H.J. Schaminée, *Verspreiding en ecologische spectra van 24 plantengemeenschappen in Nederland*, Wageningen, 1993, 170 pag., te bestellen door overmaking van f 45 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 021'. — Een ruim geannoteerde verspreidingsatlas van 24 botanisch interessante associaties op uurhokbasis, met tabellen en ecologische spectra.

W.W.P. Jans, G.M. van Roekel, W.H. van Orden & E.G. Steingröver, *Above ground biomass of adult Douglas fir, A data set collected in Garderen and Kootwijk from 1986 onwards*, Wageningen, 1994, 58 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'Research Report 94/1'.

* J.A.M. Jansen, *Vegetatiekartering Griend*, Delft, 1993, 11 pag. + bijlagen en kaart, te bestellen bij Meetkundige Dienst, Postbus 5023, 2600 GA Delft.

* A. Kooij, *Hydro-ecologische relaties in de beekdalen van Vledder en Wapserveense Aa*, Provincie Drenthe, Dienst Ruimte en Groen, Postbus 122, 9400 AC Assen, 1993, 73 pag. + aparte bijlagen.

J. Kopinga & C. Das, *Onderzoek naar de oorzaken van de groeistagnatie van de essenbeplanting (Fraxinus excelsior) langs de 'Dorpenweg' (Lith-Ravenstein)*, Wageningen, 1993, 38 pag., te bestellen door overmaking van f 10 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 045'.

H.J.J. Kroon, *Het recreatief gebruik van bossen en natuurgebieden in Brabant en Limburg, Een regionale enquête in oostelijk Noord-Brabant en noordelijk Limburg*, Wageningen, 1994, 56 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 057'.

H. Lammers, L. Raaijmakers & J. Wasser, *De Stiphoutse Bossen (Geeneindsche Heide) in ecologisch perspectief*, KNNV, Helmond, 1993, 190 pag. + 270 pag. bijlagen, ± f 75, te bestellen bij M.H.P. Weenink, Schutterslaan 21, 5708 EA Helmond.

G.J. Maas, C.A. van den Berg & A. Oosterbaan, *Vervolgonderzoek naar oorzaken van de verminderde vitaliteit van zomereik in het duingebied van Nederland*, Wageningen, 1993, 6 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 046'.

N.C.M. Maes, *Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken, Deelproject: Inventarisatie inheems genemateriaal in Oost-Twente, Rivierengebied en Zuid-Limburg*, Wageningen, 1993, 87 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 041'. — Slechts een zeer klein deel van onze 'inheemse' bomen blijkt echt inheems te zijn; volgens de door de auteur gehanteerde criteria bestaat het allergrootste deel van onze houtopslag uit cultivars, of kruisingen van cultivars met wilde vormen.

N.C.M. Maes, *Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken, Deelproject: Inheems genemateriaal in de Achterhoek rond Winterswijk*, Wageningen, 1994, 75 pag., te bestellen door overmaking van f 20 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 076'.

F.H. Meyer, U. Hecker, H.R. Höster & F.-G. Schroeder, *Fitschen, Gehölzflora, Ein Buch zum Bestimmen der in Mitteleuropa wildwachsenden und angepflanzten Bäume und Sträucher, Mit Früchteschlüssel*, Heidelberg/Wiesbaden, 1994, 808 pag., 1052 lijntekeningen en 2 tabellen, 10e herziene editie, DM 59, ISBN 3-494-01221-0, Quelle & Meyer Verlag. — Beknopte, zeer doelmatige sleutels tot de in Midden-Europa wild voorkomende en aangeplante houtachtige gewassen. Het bezwaar van de talrijke afkortingen in de tekst (traditioneel in deze Flora) wordt ondervangen door een geel inlegvel met uitleg.

K.-J. Nick et al., *Beiträge zur Wiedervernässung abgebauter Schwarztorfflächen, Ergebnisse eines Erprobungs- und Entwicklungsvorhabens im Leegmoor, Landkreis Emsland*, Naturschutz und Landschaftspflege in Niedersachsen, Hannover, Heft 29, 1993, 127 pag., DM 18, te bestellen bij Niedersächsisches Landesamt für Ökologie (Naturschutz), Scharnhornstraße 1, G-30175 Hannover, Duitsland. — Een bundeling van 6 artikelen over de ontwikkeling van flora en fauna op geïnundeerd afgegraven hoogveen, aan de hand van waarnemingen aan proefvelden en van experimenten. Ook wordt een klimatologische beschrijving van het gebied beschreven. De samenhang tussen de stikstofhuishouding en de vegetatieontwikkeling wordt belicht.

A. Oosterbaan, *Wortelontwikkeling van plugplanten in vergelijking met traditioneel geteelde planten van grove den enkele jaren na de aanleg*, Wageningen, 1994, 21 pag., te bestellen door overmaking van f 10 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 074'.

P. Opdam (red.), *Monitoring van biotische elementen na maatregelen in de landbouwenclave "De Driesprong", gemeente Ede*, Wageningen, 1994, 38 pag., te bestellen door overmaking van f 10 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 068'.

L.J. van Os, *Tussentijdse evaluatie van de opnamemethode van het SILVI-STAR monitoring-systeem*, Wageningen, 1994, 13 pag., te bestellen door overmaking van f 10 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 064'.

J.B. den Ouden, *Het aangestroomde oppervlak van geïnundeerde oobossen in diverse ontwikkelingsstadia*, Wageningen, 1994, 72 pag., te bestellen door overmaking van f 12,50 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 039'.

A. Pedersen & H.E. Weber, *Atlas der Brombeeren von Niedersachsen und Bremen (Gattung Rubus L. subgenus Rubus)*, Naturschutz und Landschaftspflege in Niedersachsen, Heft 28, Hannover, 1993, 204 pag., DM 28,50, te bestellen bij Niedersächsisches Landesamt für Ökologie (Naturschutz), Scharnhornstraße 1, G-30175 Hannover, Duitsland. — Een ruim geannoteerde verspreidingsatlas van 152 *Rubus*-soorten op een raster van $2\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ km.

J.P. Peeters, *Beplantingsproef Broekpolder, 6c. Proefveldresultaten over de periode najaar 1988 – najaar 1991*, Wageningen, 1993, 78 pag., te bestellen door overmaking van f 20 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 044'.

A. H. Prins, Th. van der Sluis & G. van Wirdum, *Mogelijkheden voor brakwatervegetaties in Polder Westzaan*, Wageningen, 1994, 96 pag., te bestellen door overmaking van f 25 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 075'.

R. Rensen-Bronkhorst (red.), *Atlas van de flora van Eindhoven 1980–1989*, Eindhoven, 1993, 388 pag. KNNV afd. Eindhoven, Parallelweg 11, 5684 LT Best. — Een zeer uitvoerig geannoteerde verspreidingsatlas van 325 kilometerhokjes in en rond Eindhoven, met vergelijkingen van de gegevens van de Atlas van Noord-Brabant en de Atlas van de Nederlandse Flora. Tekst en presentatie helder en instructief. Aan te bevelen!

*J. Runhaar & C.L.G. Groen, *Kwetsbaarheidskaarten Zuid-Holland: Voorstudie natuur*, Leiden, 1993, 107 pag., te bestellen bij CML, Postbus 9518, 2300 RA Leiden o.v.v. 'CML report 95'. — Procedures zijn ontwikkeld om kaarten te maken waarop de kwetsbaarheid van de natuur ten aanzien van menselijk ingrijpen is aangegeven. Als voorbeeld is genomen de kwetsbaarheid van de Zuid-hollandse vegetatie voor verdroging.

*M.M. Ruys, J.E.W. de Hoog & A. Berkenbosch, *Doelstellingen ecologisch herstel benedenrivierengebied, Raamwerk voor uitwerking van de ecologische doelstellingen uit het Regionaal Beheersplan*, Rotterdam/Dordrecht, 1993, 78 pag., DG Rijkswaterstaat, Directie Zuid-Holland (rapport no. APV/171) / RIZA (NOTA nummer 93.023).

H.N. Siebel, *Indicatiegetallen van blad- en levermossen*, Wageningen, 1993, 44 pag. + floppy, te bestellen door overmaking van f 35 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 047'. — Ecologische voorkeuren, zeldzaamheid, areaaligging en Europese verspreiding van blad- en levermossen in getallen gevangen.

J.J.L. Sluijsmans, *Planning, gebruik en beheer van de stedelijke groene ruimte, Pilot-studie naar de kosten van de stedelijke groene ruimte*, Wageningen, 1994, 41 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 063'.

J.J.L. Sluijsmans, *Praktijkervaringen met het terugdringen van het gebruik van chemische middelen op verhardingen; een inventarisatie in zeven stadsdelen in de gemeente Amsterdam*, Wageningen, 1994, 49 pag., te bestellen door overmaking van f 15 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 063'.

J.J.L. Sluijsmans, A. Koster, S.P. Tjallingii & W. Kerkhoven (red.), *Eindevaluatie van het project 'De Grote Pimpernel'*, Wageningen, 1994, 35 pag., te bestellen door overmaking van f 10 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 061'. — Rapport over mogelijkheden voor herstel van *Sanguisorba officinalis* in Breda en omgeving.

*J. Spronk (red.), *De Dommel van de grens tot St.-Oedenrode, floristische inventarisatie 1992*, Eindhoven, 1993, 53 pag. + bijlagen (78 pag.), Floristische Werkgroep van de KNNV afd. Eindhoven, Parallelweg 11, 5684 LT Best.

*W. Timmers, *Flora en fauna in de Graafschap, Een bewerking van provinciale inventarisatiegegevens*, Arnhem, 1993, 31 pag. + bijlagen, te bestellen bij de Provincie Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem (tel. 085-599525).

F. Vernier, *Flore de Lorraine, De l'Argonne aux collines Sous-Vosgiennes (Massif vosgien exclu)*, Raon-l'Étape (Frankrijk), 1994, 365 pag. + 115 pag. lijntekeningen, FFr. 290 + verzendkosten, te bestellen bij Kruch Éditeur, B.P. 36, 88110 Raon-l'Étape, Frankrijk. — Een eenvoudige determineerflora van Lotharingen, met zeer summere informatie over zeldzaamheid en habitat (met dezelfde plaatjes die de oudere edities van de Heukels' Flora plachten op te sieren).

G. van Wirdum, *Ecosysteemvisie Hoogvenen*, Wageningen, 1993, 148 pag., te bestellen door overmaking van f 35 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 035'.

W. van Wijngaarden (red.), *De vegetatie van Noord-Zeeland*, Middelburg, 1993, 133 pag. + bijlagen, te bestellen bij de provincie Zeeland, tel. 01180-31400 à f 19,50. — De flora wordt per vegetatietype beschreven; de verspreiding van de vegetatietypes is aangegeven op een tweetal kaarten.

A.L.J. Wijnhoven, *Biologisch-ecologische effectenstudie 'Vrachelen' Oosterhout*, Wageningen, 1993, 81 pag., te bestellen door overmaking van f 25 op giro 948540 van IBN-DLO te Wageningen o.v.v. 'rapport 031'.

R. van der Meijden & J.J. Vermeulen

* De prijs is bij de redactie niet bekend; het werk kan worden ingezien in de leeskamer van Rijks-herbarium/Hortus Botanicus, Rapenburg 70-74, Leiden.